

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego
(druk nr 851)**

I. Cel i przedmiot ustawy

Zasadniczym celem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, uchwalonej w dniu 9 kwietnia 2010 r. jest realizacja wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 kwietnia 2009 r. (sygn. akt P 22/07), stwierdzającego niezgodność art. 434 § 3 i art. 443 zdanie pierwsze *in fine*, ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) z art. 42 ust. 2 Konstytucji w zakresie, w jakim dopuszczają możliwość orzeczenia na niekorzyść oskarżonego w sytuacji zaskarżenia wyroku, wydanego z zastosowaniem art. 387 k.p.k., wyłącznie na korzyść oskarżonego w oparciu o zarzuty nieobjęte porozumieniem, o którym mowa w art. 387 k.p.k.

Przepisy art. 434 oraz 443 Kodeksu postępowania karnego, zawierają uregulowania dotyczące tzw. zakazu *reformationis in peius* - instytucji prawa postępowania karnego, która w przypadku wniesienia środka odwoławczego jedynie na korzyść oskarżonego nie pozwala jego sytuacji pogarszać. W art. 434 w § 1 zawarty jest zakaz bezpośredni, adresowany do sądu odwoławczego, natomiast w art. 443 zakaz pośredni, obowiązujący w postępowaniu ponownym - toczącym się po uchyleniu orzeczenia i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego i jego śladem niniejsza nowelizacja dotyczy sytuacji szczególnych, w których ustawa w brzmieniu dotychczasowym wyłączała w postępowaniu odwoławczym stosowanie zakazu *reformationis in peius* pozwalając przy wniesieniu środka odwoławczego jedynie na korzyść oskarżonego orzec w kierunku niezgodnym z kierunkiem zaskarżenia. Chodzi o te przypadki, w których orzeczenie skazujące zostało wydane w wyniku porozumienia karnoprocesowego (art. 343, art. 387 Kodeksu postępowania karnego albo art. 156 Kodeksu karnego skarbowego), następnie

zostało zaskarżone, a sąd odwoławczy lub sąd orzekający w postępowaniu ponownym nie był związany zakazem *reformationis in peius*.

Uzasadnieniem takiego rozwiązania ustawowego było powstrzymanie skazanych w tym trybie osób od zaskarżania wydanych w stosunku do nich wyroków, co prowadziłoby do wykorzystywania przez nie instytucji *reformationis in peius* w celu uzyskania korzystniejszego orzeczenia bez ponoszenia ryzyka pogorszenia wyroku w postępowaniu odwoławczym.

Trybunał Konstytucyjny podkreślił w uzasadnieniu swego wyroku, że w zakresie odnoszącym się do zaskarżenia orzeczeń wydanych w trybie art. 343 i art. 387, a więc w trybach konsensualnych, ograniczenie stosowania zakazu *reformationis in peius*, (którego celem jest zagwarantowanie lojalności oskarżonego, który korzystając z dobrodziejstwa karnoprocesowego powinien powstrzymać się od bezzasadnego zaskarżania wydanych w trybie konsensualnym wyroków) znajduje uzasadnienie. Przepisy w tym zakresie pozytywnie przeszły test proporcjonalności, służyły bowiem realizacji założonego celu i przeciwdziałały instrumentalnemu zrywaniu porozumień karnoprocesowych, jednak przepisy te nie spełniały warunku proporcjonalności, gdy podstawą zaskarżenia wyroku były przyczyny leżące po stronie sądu.

Zmiany zawarte w ustawie odnoszą się w szczególności do rozwiązań zawartych w § 3 art. 434. Przepis ten ustanawia wyjątek od zasady *reformationis in peius* i pozwala sądowi odwoławczemu (lub orzekającemu w postępowaniu ponownym), w przypadku wniesienia środka odwoławczego jedynie na korzyść orzec w kierunku niezgodnym z kierunkiem zaskarżenia, gdy zaskarżone orzeczenie dotyczy skazania:

- z zastosowaniem art. 343 Kpk czyli skazania bez przeprowadzania rozprawy,
- z zastosowaniem art. 387 Kpk czyli skazania bez przeprowadzania postępowania dowodowego,
- z zastosowaniem art. 156 Kodeksu karnego skarbowego czyli skazania bez przeprowadzania rozprawy

a zaskarżone rozstrzygnięcie co do winy lub co do kary lub środka karnego było objęte porozumieniem pomiędzy stronami procesu i sądem orzekającym.

Z kolei przepis art. 434 § 4 pozwala sądowi odwoławczemu lub orzekającemu w postępowaniu ponownym (w przypadku wniesienia środka odwoławczego jedynie na korzyść) orzec na niekorzyść oskarżonego, gdy sąd w zaskarżonym orzeczeniu zastosował przepis art. 60 § 3 lub 4 Kodeksu postępowania karnego (art. 36 § 3 Kks) czyli nadzwyczajnie

złagodził lub warunkowo zawiesił jej wykonanie w stosunku do tzw. małego świadka koronnego, a osoba ta odwołała swoje wyjaśnienia lub zeznania.

Jednocześnie w zmianie przewidzianej w art. 434 § 5 ustawa stanowi, że w przypadku zaistnienia jednej z wyżej opisanych sytuacji, o których mowa w art. 434 § 3 i 4, zakaz *reformationis in peius* będzie jednak obowiązywał sąd odwoławczy (lub w postępowaniu ponownym), gdy podstawą uchylenia orzeczenia będzie zaistnienie jednej z bezwzględnych przyczyn uchylenia orzeczenia, o których mowa w art. 439 § 1 Kodeksu postępowania karnego.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Przedłożona Senatowi ustawa została uchwalona przez Sejm w efekcie rozpatrzenia senackiego projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego (druk nr 2616).

I czytanie projektu miało miejsce w dniu 22 stycznia 2010 r. na 59. posiedzeniu Sejmu.

Projekt stał się przedmiotem prac sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach.

Komisja Nadzwyczajna do spraw zmian w kodyfikacjach, po posiedzeniu w dniu 18 marca 2010 r. przedstawiła sprawozdanie.

Zawierało ono dwie zmiany w stosunku do brzmienia przedłożonego projektu senackiego, które polegały na:

- 1) dodaniu przepisu art. 434 § 4 pozwalającego orzekać na niekorzyść skarżącego w przypadku, gdy sąd w wyroku skazującym zastosował przepis art. 60 § 3 lub 4 Kodeksu karnego a skarżący odwołał swoje wyjaśnienia lub zeznania;
- 2) dodaniu przepisu art. 434 § 5, który w przypadkach, gdy skarżący wniósł środek odwoławczy w warunkach określonych w art. 434 § 3 lub 4 Kpk, nie pozwala orzekać na jego niekorzyść gdy sąd odwoławczy stwierdził zaistnienie choć jednej z bezwzględnych przyczyn uchylenia orzeczenia, o których mowa w art. 439 § 1 Kodeksu postępowania karnego.

Na etapie II czytania, które miało miejsce na 64. posiedzeniu Sejmu, w dniu 7 kwietnia 2010 r. nie zgłoszono poprawek.

Sejm przystąpił niezwłocznie do III czytania. Ustawa została uchwalona na tym samym, 64. posiedzeniu Sejmu, w dniu 9 kwietnia 2010 r.

Ustawa nie budzi zastrzeżeń legislacyjnych.

Beata Mandylis

Główny legislator